

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказом Мінагрополітики
від 16 грудня 2016 року № 547

УДК 635.97

Код UPOV: ACERR_PSE

Методика

проведення експертизи сортів клена несправжньооплатанового (*Acer pseudoplatanus* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Acer pseudoplatanus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – рослини чотирирічного віку

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 5 рослин чотирирічного віку.

2.3 Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

2.4 Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше п'ять рослин. Рекомендована схема розміщення рослин 2,0 × 2,0 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 5 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 5 рослин або 10 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 5 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з п'яти рослин нетипові не допускаються.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або

дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Дерево: форма крони (ознака 5);
- Листок: кількість лопатей (ознака 9);
- Плід: кут розходження крилаток (ознака 24);
- Дерево: забарвлення кори після відшарування старої (ознака 27).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів клена несправжньо-платанового

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (+) QN	Дерево: за висотою MS 1	низьке середнє високе	3 5 7	
2. (+) QN	Дерево: діаметр крони MS 1	малий середній великий	3 5 7	
3. QN	Дерево: діаметр стовбура MS 1	малий середній великий	3 5 7	
4. PQ	Дерево: забарвлення кори VS 3	попелясто-сіре бурувато-сіре	1 2	
5. (*) PQ	Дерево: форма крони VS 3	куляста пірамідальна широкоциліндрична	1 2 3	
6. QN	Стовбур: розмір відшарувань MS 3	малий середній великий	3 5 7	
7. (+) QN	Дерево: річний приріст (до плодоношення) MS 3	дуже малий малий середній великий дуже великий	1 3 5 7 9	
8. (+) QN	Листок: за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Листок: кількість лопатей MS 3	мала середня велика	3 5 7	
10. QL	Листок: зубчастість VS 3	відсутня наявна	1 9	
11. QN	Листок: ступінь зубчастості VS 3	слабкий середній сильний	3 5 7	
12. (+) QN	Листок: глибина розсіченості MS 3	мілка середня глибока	3 5 7	
13. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення верхнього боку VS, 3	слабка помірна сильна	1 2 3	

1	2	3	4	5
14. PQ	Листок: відтінок зеленого забарвлення нижнього боку VS 3	білий сизий	1 2	
15. QL	Листок: матовість верхнього боку VS 3	відсутня наявна	1 9	
16. QL	Листок: опушення нижнього боку VS 3	відсутнє наявне	1 9	
17. QN	Листок: інтенсивність опушення VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
18. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 2	коротке середнє довге	3 5 7	
19. QN	Суцвіття: за щільністю VS 2	нещільне середньої щільності щільне	3 5 7	
20. (+) QN	Квітка: діаметр віночка MS 2	малий середній великий	3 5 7	
21. QL	Квітка: тип (за переважною кількістю) VS 2	одностатева гермафродитна	1 2	
22. QN	Квітконіжка: інтенсивність опушення VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
23. (+) QN	Плід: розмір крилатки MS 4	малий середній великий	3 5 7	
24. (*) (+) QN	Плід: кут розходження крилаток MS 4	малий середній великий	3 5 7	
25. (+) QN	Плід: за довжиною MS 4	короткий середній довгий	3 5 7	
26. PQ	Дерево: забарвлення молодого пагона VS 4	світло-буре бурувато-червоне пурпурово-червоне	1 2 3	

1	2	3	4	5
27. (*) PQ	Дерево: забарвлення кори після відшарування старої VS 4	світло-сіре рожеве	1 2	
28. QN	Дерево: інтенсивність рожевого забарвлення кори після відшарування старої VS 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
29. QN	Час початку цвітіння VS 4	одночасно з розгортанням листків після розгортання листків	1 2	
30. (+) QN	Тривалість цвітіння MS 2	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів клена несправжньо-платанового

Коди фаз росту і розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Розгортання листків
2	Цвітіння
3	Повністю розвинений пагін
4	Стиглі плоди

До 1. Дерево: за висотою, м.

Низьке – до 20, середнє – 20–30, високе – понад 30.

До 2. Дерево: діаметр крони, м.

Малий – до 10, середній – 10–15, великий – понад 15.

До 7. Дерево: річний приріст (до плодоношення), см.

Дуже малий – до 60, малий – 60–80, середній – 80–100, великий – 100–120, дуже великий – понад 120.

До 8. Листок: за довжиною, см.

Короткий – до 10, середній – 10–15, довгий – понад 15.

До 9. Листок: кількість лопатей, шт.

Мала – до 3, середня – 4–7, велика – понад 7.

До 12. Листок: глибина розсіченості, частина ширини.

Мілка – до 1/5, середня – 1/5–1/3, глибока – понад 1/3.

До 18. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 10, середнє – 10–15, довге – понад 15.

До 20. Квітка: діаметр віночка, мм.

Малий – до 6, середній – 6–8, великий – понад 8.

До 23. Плід: розмір крилатки, см.

Малий – до 3, середній – 3–4, великий – понад 4.

До 24. Плід: кут розходження крилаток, градусів.

Малий – до 30, середній – 30–60, великий – понад 60.

До 25. Плід: за довжиною, см.

Короткий – до 3, середній – 3 - 4, довгий – понад 4.

До 30. Тривалість цвітіння, діб.

Мала – до 10, середня – 10–15, велика – понад 15.

9. Література

1. Доброчаева, Д. Н. и др. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – Изд. П. К.: Фитосоциоцентр. – 1999. – С. 216.

2. Явір // URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Явір>